

Maar Prof. Hoekstra wil de zaak ook ter dege van den praktischen kant bezien: dan pleit z.i. alles voor een medische faculteit:

Er is immers reeds een begin gemaakt met de medische afdeling?

Al heeft Prof. Buytendijk de Vrije verlaten, Prof. Bouman is toch immers nog buitengewoon hoogleraar in de medische faculteit der Vrije Universiteit?

Er zijn bij de Gereformeerden verwachtingen gewekt, en het zou te hopen en te bidden zijn, dat deze verwachtingen na niet al te langen tijd werden vervuld.

Er is een sterke begeerte naar christenarisen, die hun medische opleiding hebben ontvangen bij mannen, die met ons hetzelfde dierbaar geloof deelachtig zijn.

Er is een kring van broederen, die bijzonder belang stelt in de medische faculteit en daarvoor al jarenlang contribueert.

Misschien zou de Vrije Universiteit een veel bredere plaats in ons christelijk volksdeel verkrijgen, wanneer in hare ziekenhuizen geneezing naar lichaam en ziel gezocht kon worden bij mannen, die bij de geneezing van al wat krank is, met God en Zijn Woord te rade gaan.

Een medische faculteit graaft een bedding in ons volksleven voor heel de Universiteit.

De bloei van de Gereformeerde Hoogeschool zou er door bevorderd worden.

En de kosten?

Die zullen niet gering zijn. Meen echter niet, dat de kosten van laboratoria voor een natuurkundige faculteit zullen meevallen. Het onderhoud en de exploitatie van laboratoria verslindt schatten.

Daartegenover staat, dat hoewel de bouw en inrichting van ziekenhuizen naar den eisch des tijds veel geld vraagt, de exploitatie van die ziekenhuizen zoo ingericht kan worden, dat een deel van de uitgaven in de kas terug vloeit.

Nu zal ieder, die zij het uit de verte, kennis genomen heeft van hetgeen er vast zit aan de stichting van een medische faculteit, toestemmen, dat het financieel niet mogelijk zal zijn terstond de complete faculteit in te richten, maar dat begonnen moet worden met een deel.

Zou het geen overweging verdienen niet te beginnen met den onderbouw, maar met den bovenbouw eener medische faculteit?

Wie eerst de natuurkundige faculteit inricht om haar straks te doen dienen als onderbouw voor de medische, laat ons volk weer vijf en twintig jaar wachten, vóór het een van zijn liefste wenschen in vervulling ziet gaan.

Dit is een ontzaglijk bezwaar.

Daarom moge de gedachte overweging vinden, dat voor de studie van den medicus tot aan het candidaats-examen (in hoofdzaak natuurkundige studie) voorloopig aan de Vrije geen gelegenheid zal zijn en de medische faculteit der Vrije Universiteit zich aanvankelijk beperke tot de speciaal medische vakken, die geëxamineerd worden bij het doctoraal examen in de medicijnen en bij het artsexamen. De aanstaande studenten zouden dan hun vorming tot het candidaats-examen kunnen ontvangen b.v. aan de Stedelijke Universiteit te Amsterdam, en daarna overgaan naar de Vrije Universiteit om zich voor het doctoraal- en artsexamen te bekwamen. Wanneer vier à vijf medische hoogleraren benoemd werden en een paar lectoren, zou de bovenbouw van de medische faculteit er in beginsel zijn, en zou langzamerhand van boven naar beneden voortgevoerd kunnen worden.

Een dergelijk plan heeft natuurlijk schaduwsijden. Er zou echter een begin zijn van een medische faculteit.

Bovenstaand artikel verscheen 1 April. Denzelfden dag kreeg ik een stuk onder de oogen, waarin blijkt, dat in een bepaalde richting de gedachten zich reeds bewegen.

De Janssen over het kerkelijk leven in Indië.

De Janssen, christelijk-geraf. pred., tevens legeren vlootpredikant, schrijft in „De Wekker“ over de lezing van Dr Mott, dien hij hoorde spreken met groote instemming:

En dan stemde het mij tot groote blijdschap, dat Dr Mott met groote kracht gepleit heeft voor een nationale kerk in Ned. Indië, niet een Ned. Herv. of Gereformeerde of Christelijk Gereformeerde Kerk, maar voor een kerk, die geboren wordt uit het werk, dat er thans door de Westerlingen wordt gedaan. Want het kan toch de bedoeling niet zijn, dat wij ons verdeeld en gedeeld Hollandsch kerkelijk leven naar Indië zouden overbrengen? Wij gaan toch in Indië geen Christelijk Gereformeerde Kerk stichten tegenover de Gereformeerde kerken? Dat zou in de toekomst beslist op niets uitloopen. Die eenvoudige inlandse christenen kennen immers noch onze kerkgeschiedenis, noch onze kerkelijke nuanceeringen?

Wij kunnen daar niet meer doen, dan voorbereiden den arbeid, zoodra wij meer willen doen, zoodra wij de inlandse kerk een bepaald stempel willen geven, onverschillig welk ook, zal zich dat in de toekomst wreken: wat Indië krijgen moet is een Nationale Christelijke Kerk, niet een kerk zonder belijdenis, maar met een belijdenis, maar een belijdenis die wel in het essentieele aan onze Drie Formulieren gelijk is, maar veel bescheidener omvang heeft en veel eenvoudiger en begrijpelijker is dan de onze.

Dat is het eerste punt, waarvoor ik Dr Mott zeer dankbaar ben, dat hij daarop met grooten nadruk gewezen heeft.

Ik ben het met De Janssen niet eens, maar dat doet niet ter zake. Ik begrijp alleen maar niet, hoe men meenen kan, dat het noodig is, om Gods en der waarheid wil — want met minder mag men niet toe — in Nederland zich afzonderlijk te stellen, en voor Indië te willen wat hier staat uitgedrukt. Indien wij — om met den lector te Apeldoorn te spreken — de zielen „vermorphineeren“, moet dan het heidendom en mohammedanisme er niet tegen beveiligd worden?

Van anderen kan ik het verstaan, maar van „De Wekker“, die De Wisse als apologete begroette, en zijn morphineergende menigvuldigheid heeft aangedikt, begrijp ik het niet.

Of is het zoo erg niet bedoeld met de klacht over onze morphineerende prediking? Indien wel: ze is altijd slecht en — er is opium genoeg in Indië.

Over den „evangelisatie-predikant“.

De D. Hoek breekt in het „N.-H. Kbl.“ een lans voor de idee van een provinciale evangelisatie-predikant. Speciaal met het oog op Noord-Holland zegt deze schrijver:

Maar wel waag ik het te zeggen, dat er veel te weinig en veel te weinig intensief gewerkt wordt. Wij hebben veel meer menschen noodig, die er al hun krachten aan kunnen geven, onze leetuur-verspreiding is veel te gering en wij hebben niet altijd de geschikte leetuur.

Ik kan niet loskomen van de gedachte, dat wij een predikant moeten hebben, die voor heel de provincie het werk overziet, organiseert, de manier waarop gearbeitet moet worden aangeeft en helpt om de noodige krachten te krijgen.

Aan zoo'n plan zijn financiële bezwaren verbonden en nog vele andere, maar die zijn te overwinnen, 't grootste bezwaar is voor mij: wie geeft ons een voor dit werk geschikt man?

Over de theologie van Karl Barth.

Prof. Dr A. H. de Hartog heeft in het confessioneel weekblad „De Gereformeerde Kerk“ een ingezonden stuk geplaatst tegen wat De Bakker had geschreven over de theologie van Karl Barth, die in ons blad ook ter sprake gekomen is meermalen. Prof. de Hartog is in zijn critiek en bezwaren nog sterker dan enkele maanden geleden van hem gebleken is, toen hij zijn brochure schreef, naar aanleiding van Barth's verblijf in Nederland.

In een vorig nummer hebt u Barth's theologie begroot als een nieuwe mogelijkheid tot terugkeer naar het Gereformeerde beginsel. Barth's eigen beschouwingen daargelaten, meen ik toch niet te overdrijven als ik vermoed, dat uit deze school de leus van den „onbekenden God“ naar voren dreigt te komen. Acht u dit niet nog grooter gevaar dan andere eenzijdigheden? Want zeker, God is de Groote Onbekende, maar nochtans maakt Hij zich ook bekend, aan de Zijnen bovenal. En nu is toch wel het wezen van het Nieuwe Verbond (en ook reeds van het Oude, Ps. 76: 1 e.a.) juist mede hierin te vinden, dat Hij, die de wereld heeft bemiddeld door Zijn woord en Dien de Wereld, noch Johannes, noch de tijdgenooten kenden. Zich door den Zoon bekend heeft gemaakt, zoodat Hem te kennen het eeuwige leven is (Joh. 1: 10, 26, 31; 12: 50; 17: 3; vgl. Ef. 3: 19 e.a.).

Ik zie hier dan het gevaar van een nieuwe eenzijdigheid en acht de leus „Theologie des Woords“ in deze richting onjuist, omdat wij op deze wijze allerminst tot de volheid des Woords komen, welke, evenals de volheid der Confessie alzijdig ethisch (met het hart, den wil) confessioneel (met den mond) belijdt.

Tot zoover Prof. de Hartog.

De Bakker geeft op het ingezonden stuk van Prof. de Hartog een antwoord. Hij zegt:

„Het eigene van Karl Barth's theologie“, zegt Prof. Haitjema in zijn mooie studie over dezen baanbrekende godgeleerde, „is zijn methode-leer, zijn religieuze kennis-critiek.“ Zoover ik oordeelen kan, gaat 't daar om bij de beoordeeling van dezen al vele malen veroordeelden man. En heb ik Prof. de Hartog wel begrepen, dan richt zich zijn bezwaar in de school van Barth ook vooral tegen het uitgangspunt, de kern-theoretische beginselen.

Ik moet bekennen, dat Barth hier een geweldige sprong maakt. Hij verlegt het zwaartepunt van den religieuze mensch in den zich openbarenden God: Ik ken Hem niet. Hij kent mij. „Vraag niet hoe Barth denkt over God; keer het liever om en vraag, hoe God denkt over Barth!“, lees ik bij Prof. Haitjema. Of, om het in de eigen woorden van den veelbesprokene te geven. In „Zwischen den Zeiten“ (Jan. '27, dus van recenten datum) beantwoordt hij één van zijn aanvallers, die hem heeft verweten, dat Barth de vrijmoedigheid (des geloofs) wegwerpt, terwijl daarin toch een groote vergelding des loons zit, o.a. aldus: „Ik ben van nature geneigd God en mijnen naaste te haten“, „geheel onbekwaam tot eenig goed en geneigd tot alle kwaad.“ heb „naar het rechtvaardig oordeel Gods tijdelijke en eeuwige straffen verdiend.“ En hij besluit: „So steht es mit dem „Seelengrund“. Daran appelliere ich, wenn ich an das „Existenzbewusstsein“ appelliere“ (d.i. zoo staat het nu met mijn zielefundament. Daarop beroep ik mij, wanneer ik al een beroep doe op het bestaans-bewustzijn). Derhalve, de mensch grijpt God niet; hij kan Hem niet grijpen; met zijn denk-leven niet, met zijn geestelijke bevindingen evenmin, ofschoon er nog altijd „eenige kleine overblijfselen“, gelijk onze Nederlandsche geloofsbelijdenis zegt, in ons aanwezig zijn. Calvijn sprak hier van het „semen-religionis“, een godsdienstige kiem. Natuurlijk! Vandaar onder alle volken, in alle tijden, hoe misvormd dan ook, het probleem van den godsdienst, een heilsoverlangen. Maar... dat grijpt God niet. Dat bezorgt ons niet de rechte kennis Gods. Het vermoedt slechts, dat over die grenslijn, die in het godsdienstige kennen tusschen God en mensch loopt, het geluk en de schat der ware, zaligmakende kennis ligt.

Thans tot de eigenlijke vraag van Prof. de Hartog komende, zegt De Bakker:

Levert dit standpunt nu het gevaar op, dat, zij 't niet Barth zelf, toch straks zijn volgelingen, zijn school belanden bij den „onbekenden God“? Mij dunkt, dit gevaar is even groot, als de afstand die er ligt tusschen Paulus' bejelden, dat „de natuurlijke mensch

niet verstaat de dingen die des Geestes Gods zijn“ en de kennis in het aangezicht van Jezus Christus, welke dezen apostel zoo klaar en rijk van zinnen God geschonken wordt. Barth zegt (Zwischen den Zeiten, Jan. '27): men verwijt mij inkonsekventie „dass auch ich keinen anderen Weg ins Absolute kenne als den über den Menschen“ (d.i. dat ook ik geen anderen weg tot het Absolute ken dan den weg, die leidt over en door den mensch). Zijn antwoord op dit verwijt is: „Oh ich nicht „die menschliche Sehnsucht nach Gott bereits als unexplizierten Gottesbewußt“ „worden“ müßte? Nein, denn wenn ich glaube, dass ich ihn nicht suchen würde, wenn ich ihn nicht schon gefunden hätte, so bekenne ich grade damit, dass mein „finden“ nicht eine Explikation meines „Suchens“ ist, sondern mein in keinerlei „menschliche Sehnsucht“ zu übersetzendes gefunden werden“ (d.i. Of ik dan toch al niet het mensche lijke verlangen naar God als een onverklaard Godsbezit aanmerken moet? Neen, want wanneer ik geloof, dat ik Hem niet zoeken zoude wanneer ik Hem niet alreeds gevonden had, belijdt ik daarmee juist, dat mijn vinden geen verklaring van mijn zoeken is, integendeel, maar mijn op geen enkele manier als mensche lijke verlangen te verklaren gevonden worden).

En juist, omdat het, volgens Barth, niet van den godsdienstigen, den zoekenden en zuchtenden mensch afhangt of hij over de grenslijn zal heenkomen en God den Heere in het aangezicht van Zijn lieven Zoon zal kennen, komt hij met den sprong dien hij neemt, terecht bij de verkiezing Gods; of liever, om in den trant van Barth te spreken, hij springt niet en hij komt niet terecht; God de Heere (‘t zij met verbod gezegd) maakt den genadesprong en komt terecht bij hem. „In het heilgeheim der „verkiezing“ wordt, anders gezegd, de mensch over de grenslijn heengetrokken“, zegt Prof. Haitjema.

Daarom komt Barth niet terecht (en, houdt zijn school zich aan zijn m.i. diep religieuze uitgangspunt, zijne school evenmin) bij den „onbekenden God“. Dat zou zóó zijn, wanneer Barth, om in het algemeen de mensch, er alleen was. Maar God is er ook nog! Goddank!

De Bakker heeft al heel wat helder gestelde, en punctueel betoogende artikelen geschreven. Bedrieg ik mij niet, dan behoort dit artikel niet tot zijn gewone genre, wat niet te verwonderen valt, als men zijn argumenten in dit geval telt en toetst. Tot zoover is tegen Prof. de Hartog's opmerking niet veel ingebracht in dit dispuut.

De Bakker wijst nog op sympathieën, die Barth heeft en wekt. Hij zegt:

Hij leert toch den menschen terug te gaan op de H. Schrift, op den kern der H. Schrift: Christus, gestorven om onze zonden en opgewekt om onze rechtvaardigmaking? 't is toch een opmerkelijk ding, dat de reformatische geschriften, van een Luther, een Calvin, door deze maanden weer gelezen en geleerd worden. Waren onze rechts-modernen daar ook maar beland!

En sympathieën van Barth en zijn mannen mogen toch zeker ook wel even in het geding worden gebracht? Waar kwamen de rechts-modernen, die in hun ontwikkelingsgang bij de Christus-idee halt! gehouden hebben, met hun genegenheden uit? Ze bleven die verpanden aan het modernisme; zie dat in den Protestantenvond; hoogstens deelde de links-ethische erin. Barth daarenegen geeft de ethische theologie en... is de promotor van den Reformierten Bund in Deutschland. Dat zegt toch ook wat omtrent hem en de lijn, de geestesrichting, waarin zijn volgelingen zich voortbewegen.

Daar is in Barth's bagage nog wel heel wat, dat hij uit zijn moderne periode meevoert. In het artikel „Karl Barth als kind van zijn tijd“ heeft Prof. Haitjema dit wel heel duidelijk gemaakt. Maar de vrees, dat hij met zijn geestesrichting zal uitkomen bij den „onbekenden God“ bekruipt mij evenmin, als dat ik voor Paulus beducht zou zijn, wanneer hij schrijft: „de natuurlijke mensch verstaat niet de dingen die des Geestes Gods zijn“. En waarom? Omdat dit niet een wijsgeerig, maar een diep religieuze uitgangspunt bij Barth is.

Natuurlijk ontkent niemand de groote verdienste, die Barth in dit opzicht heeft. Het was b.v. onlangs een genot, de klanken van „het objectieve Woord“ en van het „objectieve gezag“ van hem te vernemen in het groot-auditorium van Leiden. Maar hiermee is de opmerking van Prof. de Hartog niet beantwoord. Want op de uitwerking van het begrip: het objectieve Woord komt alles aan. Neem alleen maar het begrip: historische werkelijkheid: wat is dat? Voor Barth heel wat anders dan voor ons, heel wat anders ook dan voor De Bakker. De critiek op Assen, als Barth ze formuleeren zou, werd dan in zijn stelsel ook heel wat anders dan Prof. Haitjema gegeven heeft. Barth zou Junius niet behoeven na te pluizen; want de aanvaarding van Junius, als gezaghebbend theoloog, zou hem weer tot critiek brengen, en dan wel critiek, gekeerd tegen Prof. Haitjema. Het „historiebegrip“ is anders bij hem; en dat geldt niet alleen, als de paradijshistorie vermeld moet worden.

En wat zou de tekst van Paulus hier moeten? Het vraagstuk is: of, niet de „natuurlijke“, maar (ik neem de tegenstelling van De Bakker nu eens over), maar de „religieuze“ mensch God kent. Kent. En op dat punt zal Barth iets zeggen, waarvan ik vermoed, dat De Bakker het niet consequent durft en wil toepassen, stel eens, dat hij de ideeën van Barth zou moeten populariseren en praktisch toepassen in een preek.

Prof. de Hartog is m.i. niet beantwoord.

K. S.